

Seudullisen kaupunkipyöräjärjestelmän hankinta / HW

VD/6229/02.08.00.00/2024

HW/MH/EP

Vantaan, Helsingin ja Espoon nykyisten kaupunkipyöräpalvelujen sopimuskaudet päättyvät kauden 2025 jälkeen. Tavoitteena on ottaa käyttöön keväällä 2026 uusi seudullinen kaupunkipyöräjärjestelmä, joka on useassa seudun kunnassa toimiva yhtenäinen, helppokäyttöinen ja käyttäjälle edullinen kaupunkipyöräpalvelu.

Seudullinen kaupunkipyöräjärjestelmä tukee kaupungin strategisia tavoitteita

Vantaan kaupunkistrategiassa 2022–2025 yhtenä tavoitteena on tehdä Vantaasta helpon liikkumisen kaupunki, mikä tarkoittaa hyviä arjen liikkumisen mahdollisuuksia ja keskustojen saavutettavuutta kaikilla kulkumuodoilla. Myös Resurssiviisauden tiekartan yhtenä tavoitteena on luoda Vantaalle hyvät edellytykset kestäväälle ja monimuotoiselle liikkumiselle.

Yhteiskäyttöiset kulkuvälineet ovat vakiinnuttaneet asemaansa osana kaupunkien liikennejärjestelmää: ne sujuvoittavat kaupunkilaisten liikkumista ja parantavat joukkoliikenteen saavutettavuutta sekä matkaketjujen toimivuutta. Kaupunkipyöräjärjestelmä lisää mahdollisuuksia polkupyörän käyttöön ja toimii liityntämahdollisuutena joukkoliikenteeseen. Tunnistettava kaupunkipyöräpalvelu vaikuttaa myös positiivisesti kaupungin imagoon ja brändiin.

Kaupunkipyöräpalvelujen lisäksi Helsingin seudulla on useita markkinaehtoisesti toimivia mikroliikkumispalveluntarjoajia, jotka toimivat pääsääntöisesti ainoastaan keskusta-alueilla, missä käyttäjiä on eniten ja matkoista saataville tuloille on suurin potentiaali. Yleisin palvelu on yhteiskäyttöiset sähköpotkulaudat. Sähköpotkulautojen käyttöön on liittynyt useita tunnistettuja liikenneturvallisuus- ja pysäköintihaasteita, joihin kaupungit ovat joutuneet puuttumaan erilaisilla rajoituksilla. Vastaavia haasteita ei ole ollut kaupunkipyörillä. Merkittävin ero markkinaehtoisesti toimivan palvelun ja kunnan hankkiman palvelun välillä on kunnan mahdollisuus vaikuttaa palvelun ominaisuuksiin, hinnoitteluun, laatuun, käyttökauteen, palvelualueeseen ja vastuullisuuteen. Kaupungin hankkimalla palvelulla voidaan varmistaa tasa-arvoinen ja luotettava yleispalvelutaso sekä saada kaupunkipyöräpalvelusta vakiintunut osa joukkoliikennejärjestelmää.

Kaupunkipyöräjärjestelmän hankinnan kuvaus ja aikataulu

Seudullisen kaupunkipyöräpalvelun hankinnan valmistelua ja tarvittavien selvitysten laatimista on tehty yhteistyössä seudun kuntien kanssa. Selvitysvaiheessa on mukana Vantaan lisäksi Helsinki, Espoo, Kauniainen, Sipoo, Kirkkonummi, Siuntio, Tuusula, Kerava, Hyvinkää ja Nurmijärvi. Palvelun hankintavaiheen osapuolet tarkentuvat syksyllä 2024, kun kunnat ovat päättäneet osallistumisesta yhteiseen hankintaan. Kuntien ja HSL:n kesken on kesällä 2024 sovittu, että Pääkaupunkiseudun Kaupunkiliikenne Oy vastaa projektinjohdosta sekä hankinnan valmistelusta ja kilpailuttamisesta yhteistyössä muiden osapuolten kanssa. Hankinta-, toteutus- ja ylläpitovaiheen tehtävät ja vastuut on kuvattu tarkemmin liitteenä olevassa hankesuunnitelmassa ja yhteistyösopimuksessa.

Kaupunkipyöräpalvelu hankitaan palveluna. Palveluntuottaja vastaa pyörien ja laitteiden hankinnasta, ylläpidosta ja huollosta sekä palvelun toteuttamisesta. Kaupunkipyöräpalvelun kilpailuttamisessa sovelletaan neuvottelumenettelyä niin, että hankinta tehdään julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) mukaisena puitejärjestelynä.

Seudullisen kaupunkipyöräpalvelun sopimuskauden pituudeksi tavoitellaan kymmenen vuoden toimintakautta sisältäen optiovuodet. Sopimuskausi tarkentuu neuvottelumenettelyn aikana. Tavoitteena on saada joustava puitesopimus, joka mahdollistaa palvelun kehittämisen ja erilaisten optioiden käyttöönottamisen sopimuskauden aikana.

Aikataulu edellyttää, että kunnat päättävät osallistumisesta hankintamenettelyyn syyskuussa 2024. Alustavat hankintailmoitus ja osallistumispyyntö on tarkoitus julkaista lokakuussa. Tammi-helmikuussa 2025 pidetään neuvottelut tarjoajien kanssa, helmikuussa julkaistaan lopullinen tarjouspyyntö ja maaliskuussa suoritetaan pyörien käyttäjätestit ja tarjousten laadulliset arvioinnit. Kuntakohtaiset päätökset kaupunkipyöräpalvelun toteutuksesta tulee tehdä toukokuussa 2025, jotta kaupunkipyöräjärjestelmä olisi käytössä keväällä 2026.

Hankittavan palvelun kuvaus

Vantaan nykyisen kaupunkipyöräjärjestelmän matka- ja käyttäjämäärät ovat Helsinkiä ja Espoota selvästi pienempiä. Vantaan nykyisen järjestelmän houkuttelevuutta heikentää se, että samalla kausimaksulla ei voi käyttää kaupunkipyöriä Helsingissä ja Espoossa tai tehdä kuntarajat ylittäviä pyörämatkoja. Vantaan nykyisessä järjestelmässä on lisäksi ollut erilaisia teknisiä haasteita koko sopimuskauden aikana. Parannustoimenpiteistä huolimatta ongelmia on esiintynyt toistuvasti ja HSL:n asiakastytyväisyysskyselyn mukaan pyörän käyttöönotto ja palautus ovat saaneet erityisen huonon arvosanan.

Uuden kaupunkipyöräjärjestelmän hankinnassa erityisen tärkeitä ominaisuuksia ovat seudullisuus, järjestelmän toimivuus, helppokäyttöisyys ja taloudellinen tehokkuus. Palvelun tulee olla myös edullisesti saatavilla käyttäjille. Käyttäjän näkökulmasta on tärkeää, että yhdellä rekisteröitymisellä pääsee käyttämään samalla teknologialla ja toimintalogiikalla toimivaa kaupunkipyöräjärjestelmää koko seudulla. Tämä parantaa kaupunkipyöräjärjestelmän käyttökokemusta ja mahdollistaa palvelun sujuvan käytön joukkoliikennematkan alku- ja loppupäässä.

Vantaan alueella on nykyisin 120 kaupunkipyöräasemaa. Uudessa järjestämässä asemien määrän on tarkoitus pysyä samana, mutta keskeisenä periaatteena on viedä asemat sinne, missä kaupunkipyörille on eniten kysyntää ja siten palvelulla on parhaat edellytykset menestyä. Uuden järjestelmän asemien sijaintien suunnittelu pohjautuu nykyisen järjestelmän käyttäjädataan. Kaupunkipyöräjärjestelmää on tarkoitus kehittää siten, että palvelu kattaa kaikki Vantaan seitsemän kaupunkikeskusta ja kytkeytyy entistä vahvemmin joukkoliikenteen solmukohtiin sekä naapurikuntien kaupunkipyöräasemiin raja-alueilla. Nykyisiä kaupunkipyöräasemien telineitä pyritään hyödyntämään mahdollisimman paljon myös uudessa järjestelmässä.

Hankinnassa pyörien laatuvertailussa painotetaan etenkin erinomaista käyttäjäkokemusta sekä pyörien ajomukavuuden että pyörien käyttöönoton ja palautuksen osalta. Pyörien ja asemien käyttötestit toteutetaan hankinnan yhteydessä osana tarjoajien laatuarviointia. Koska tavoitteena on hankkia taloudellisesti tehokas ja käyttäjille edullinen järjestelmä, hankinnan lähtökohdaksi on valittu mekaaniset, lihasvoimin toimivat pyörät. Vaikka sähkökäyttöiset pyörät todennäköisesti houkuttelisivat lisää käyttäjiä, ei voida taata, että käyttömaksuilla saataisiin katettua sähköavusteisen järjestelmän korkeampia kustannuksia.

Järjestelmän tekniset ominaisuudet tarkentuvat neuvottelumenettelyssä. Optiot mahdollistavat palvelun kehittämisen kuten verkoston laajentamisen.

Vuorovaikutus

Hankesuunnitelmien pohjaksi on selvitetty asiakaskokemusta hyödyntämällä pääkaupunkiseudun nykyisten kaupunkipyöräpalvelujen vuosittain tehtyjen asiakaskyselyiden tuloksia ja vuosien varrella kertyneitä palautteita, jotta järjestelmästä voidaan rakentaa asiakkaita mahdollisimman hyvin palveleva. Lisäksi pohjatietojen tueksi on tehty haastattelututkimus. HSL tulee lisäksi keräämään nykyisten asiakkaiden toiveita järjestelmän ominaisuuksista syksyllä nykyisten kaupunkipyörien asiakaskyselyssä. Vantaan kaupunki tulee tekemään omaa vuorovaikutusta hankesuunnitelman hyväksymisen jälkeen erityisesti asemasijaintien suunnitteluun liittyen.

Kaupunkipyöräpalvelun rahoitus

Seudullista kaupunkipyöräpalvelua rahoitetaan kaupungin rahoitusosuudella, palvelun sponsorin maksulla, käyttäjätuloilla ja mahdollisesti ulkomainonnalla.

Palveluntuottaja perii kultakin kunnalta vuosimaksun kaupunkipyöräpalvelun toteuttamisesta. Vantaan osuus seudullisen kaupunkipyöräpalvelun toteuttamisesta perustuu palveluntarjoajan tarjoukseen palvelun tuottamisesta Vantaan alueella hankesuunnitelmassa määritetyn palvelun laajuuden perusteella. Vuosimaksun lisäksi kunta maksaa bonuksia vaaditun perustason ylittävästä palvelutasosta ja vastaavasti perii sanktioita, jos palveluntuottaja ei suoriudu vaaditun palvelutasovaatimusten mukaisesti.

Muita kunnille aiheutuvia kustannuksia ovat esimerkiksi mainonnasta ja IT-järjestelmien kehittämisestä aiheutuvat kustannukset, jotka jaetaan kuntien kesken yhteistyösopimuksen mukaisesti.

Vantaan keskeisenä tavoitteena palvelun laajuuden ja ominaisuuksien määrittelyssä on ollut, että palvelun kustannus ei nouse merkittävästi nykyisestä. Vuonna 2023 Vantaan kaupungin kaupunkipyörien kustannukset olivat yhteensä noin 616 000 euroa (alv 0 %). Vantaan kaupungin nykyinen kaupunkipyöräjärjestelmä on osittain rahoitettu siihen liittyvällä yleisten alueiden ulkomainonnalla, jota ilman Vantaan kustannukset olisivat suuremmat. Vastaava rahoitusmalli pyritään säilyttämään Vantaalla mahdollisuutena myös tulevan järjestelmän osalta, vaikka kaikki kaupungit eivät tätä ottaisikaan käyttöön. Palvelun tosiasiallinen vuosikustannus selviää kilpailutukseen sisältyvän neuvottelumenettelyn yhteydessä. Kaupunkipyöräpalvelun kustannukset esitetään jatkossa maksettavan erilliseltä menokohdalta kuten joukkoliikenne, jolloin menot eivät sekoittuisi katujen ja puistojen palvelualueen tavanomaiseen käyttötalouteen.

Vantaan kaupungin hallintosäännön 9 luvun 4 §:n 2 kohdan mukaan kaupunkitilalautakunta tehtäväalueellaan päättää toimintaan liittyvien 1 000 000–3 000 000 euroa (alv 0 %) maksavien hankkeiden tarveselvitysten (kustannusennusteineen) ja yli 1 000 000 euroa (alv 0 %) maksavien hankesuunnitelmien (tavoitehintoineen) hyväksymisestä lukuun ottamatta useampaa toimialaa koskevien ja kaupunkitasoista linjausta vaativien investointihankkeiden tai teknisten perusparannushankkeiden hankesuunnitelmia. Edelleen Vantaan kaupungin hallintosäännön 14 luvun 19 §:n mukaan kaupunkitilalautakunnalla on hankintatoimivaltaansa kuuluvan hankinnan osalta oikeus päättää yhteishankintayksikön tai muun hankintayksikön järjestämään tarjouskilpailuun tai kilpailuttamaan hankintasopimukseen liittymisestä.

Kaupunkitilalautakunta 18.9.2024

Kaupungininsinöörin esitys:

Päätetään

- a) hyväksyä seudullisen kaupunkipyöräjärjestelmän yhteistyösopimus ja kaupunkipyöräjärjestelmän hankesuunnitelman periaatteet,
- b) valtuuttaa kaupungininsinööri neuvottelemaan yhteistyösopimuksen yksityiskohdista, tekemään sopimukseen pieniä teknisluonteisia korjauksia ja allekirjoittamaan sopimus,
- c) osallistua Pääkaupunkiseudun Kaupunkiliikenne Oy:n kilpailuttamaan seudullisen kaupunkipyöräjärjestelmän yhteishankintaan seudullisessa kaupunkipyöräjärjestelmän yhteistyösopimuksessa ja hankesuunnitelmassa kuvatuilla periaatteilla, ja
- d) todeta, että Vantaan kaupunki tekee seudullisen kaupunkipyöräpalvelun hankinnasta erillisen päätöksen kilpailutuksen päätyttyä.

Liitteet:

- Seudullinen kaupunkipyöräjärjestelmä, hankesuunnitelma, Vantaa
- Yhteistyösopimusluonnos Helsingin seudun Kaupunkipyöräpalvelusta

Täytäntöönpano: Kadut ja puistot

Muutoksenhakuohje: 1. Oikaisuvaatimus kaupunkilautakunnalle

Lisätiedot:

liikenteen kehittämispäällikkö Emmi Pasanen, puh. 050 314 5075
(etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi)